

UCHWAŁA
SENATU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

z dnia 16 grudnia 2021 r.

w sprawie ustawy o zmianie ustawy o lasach oraz ustawy o ochronie przyrody

Senat, po rozpatrzeniu uchwalonej przez Sejm na posiedzeniu w dniu 17 listopada 2021 r. ustawy o zmianie ustawy o lasach oraz ustawy o ochronie przyrody, wprowadza do jej tekstu następujące poprawki:

- 1) w art. 1 wyrazy „uchyla się art. 14b” zastępuje się wyrazami „w art. 14b uchyla się ust. 2 i 3”;
- 2) w art. 2 w pkt 1, ust. 5 otrzymuje brzmienie:

„5. Odstępstwo od zakazu, o którym mowa w ust. 2 pkt 10, nie dotyczy gatunków objętych ochroną ścisłą oraz gatunków wymienionych w załączniku II lub IV dyrektywy Rady 92/43/EWG z dnia 21 maja 1992 r. w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory, a także chronionych gatunków ptaków.”;
- 3) w art. 2 w pkt 2, w art. 52b:
 - a) w ust. 2 wyrazy „i realizacji” zastępuje się wyrazami „, realizacji oraz monitoringu skutków”;
 - b) ust. 4 otrzymuje brzmienie:

„4. Wymagania dobrej praktyki w zakresie gospodarki leśnej:

 - 1) na etapie przygotowawczym – mają na celu zapewnienie jak najpełniejszej ochrony gatunków występujących na powierzchni, na której prowadzone będą działania; w tym celu wymagania dobrej praktyki uwzględniają:
 - a) konieczność dokonania przez właściciela lasu przeglądu danych w celu sprawdzenia występowania gatunków chronionych lub potencjalnych miejsc ich występowania na powierzchni, na której będą prowadzone te działania; ustalając zakres przeglądu danych należy mieć na uwadze

- konieczność pozyskania części danych na wniosek, w tym w szczególności w przypadku, w którym prace obejmują obszary objęte ochroną,
- b) konieczność przeprowadzenia wizji terenowej we fragmencie lasu, w którym planowane są te działania, w celu sprawdzenia występowania gatunków chronionych lub potencjalnych miejsc ich występowania, przy udziale osób posiadających odpowiednie wykształcenie,
 - c) konieczność oznakowania przez właściciela lasu:
 - drzew dziuplastych, drzew z gniazdami ptaków o średnicy powyżej 25 cm, w szczególności gniazd wieloletnich, stanowisk chronionych mchów,
 - innych niż wymienione w tiret pierwszym stanowisk lęgowych ptaków, w szczególności gniazd jednorocznych,
 - innych niż wymienione w tiret pierwszym i drugim stanowisk, na których występują gatunki chronione, oraz miejsc istotnych dla gatunków chronionych takich jak drzewa martwe i zamierające, które należy zachować,
 - d) potrzebę zachowania i odtworzenia różnorodności biologicznej w obrębie leśnym;
- 2) na etapie realizacji:
- a) w odniesieniu do gatunków objętych ochroną ścisłą, a także tych wymienionych w załączniku II lub IV dyrektywy Rady 92/43/EWG z dnia 21 maja 1992 r. w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory w ich naturalnym zasięgu oraz gatunków ptaków, o których mowa w dyrektywie Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/147/WE z dnia 30 listopada 2009 r. w sprawie ochrony dzikiego ptactwa (Dz. Urz. UE L 20 z 26.01.2010, str. 7, Dz. Urz. UE L 158 z 10.06.2013, str. 193 oraz Dz. Urz. UE L 170 z 25.06.2019. str. 115), zakazują:
 - umyślnego chwytania, okaleczania lub zabijania dziko występujących okazów tych gatunków,
 - umyślnego niszczenia jaj, postaci młodocianych lub form rozwojowych okazów tych gatunków,

- pogarszania stanu i niszczenia siedlisk lub ostoi, będących ich obszarem rozrodu, wychowu młodych, odpoczynku, migracji lub żerowania okazów tych gatunków,
 - niszczenia, usuwania lub uszkodzania gniazd, nor, legowisk, żeremi, tam, tarlisk, zimowisk lub innych schronień okazów tych gatunków,
 - umyślnego płoszenia lub niepokojenia okazów tych gatunków, w szczególności w okresie rozrodu, wychowu młodych, snu zimowego i migracji,
 - stosowania chemicznej ochrony lasu podczas sezonu lęgowego ptaków i nietoperzy w obszarach Natura 2000, w których gatunki ptaków i nietoperzy stanowią przedmiot ochrony danego obszaru,
 - stosowania zrębów zupełnych w odległości minimum 2 wysokości drzewostanu od brzegu rzek, jezior, torfowisk i źródlisk, na obszarach objętych formami ochrony przyrody oraz w miejscach pamięci narodowej i kultu religijnego,
 - wprowadzania do lasów gatunków obcych dla kraju, ze szczególnym uwzględnieniem tych o potwierdzonej lub potencjalnej inwazyjności,
 - działań związanych z pozyskaniem surowca drzewnego na siedliskach bagiennych,
 - usuwania karp korzeniowych i pniaków, które powinny być pozostawiane w lesie, a także zagęszczania gleby,
- b) uwzględniają nakaz:
- ochrony mikrosiedlisk przez pozostawienie w lesie naturalnych elementów ekosystemu, w tym w szczególności wykrot, leżanin, drzew zamierających, martwych stojących, dziuplastych, z próchnowiskami, pustkami pod korzeniami i wszelkich innych drzew biocenotycznych, z wyjątkiem sytuacji, w której ich usuwanie jest konieczne dla ochrony gatunków i siedlisk będących przedmiotem ustanowionych form ochrony przyrody lub ze względu na wymogi bezpieczeństwa publicznego, przy czym drzewa biocenotyczne ścięte dla zapewnienia bezpieczeństwa należy pozostawiać na gruncie do naturalnego rozkładu,

- pozostawienia biogrup o wielkości co najmniej 5% powierzchni drzewostanu do naturalnego rozpadu, w każdym wydzieleniu leśnym poddanym cięciom rębny, a w miarę możliwości pozostawiania w każdym wydzieleniu leśnym 5% biogrup w taki sposób, by łączyły się z biogrupami pozostawianymi w sąsiednich wydzieleniach leśnych, tak aby powstawały jak największe, zwarte, a przez to bardziej stabilne płyty lasu do naturalnego rozpadu i odnowienia,
- pozostawienia w lasach o funkcji ochronnej możliwie największej ilości oraz zróżnicowanych form martwego drewna, nie mniej niż 20–30 m³/ha w lasach iglastych, 30–40 m³/ha w mieszanych lasach górskich oraz 30–50 m³/ha w liściastych lasach niżowych; do zwiększenia zasobów martwego drewna wykorzystuje się w pierwszej kolejności naturalne wydzielanie się drzew oraz lokalne zaburzenia,
- zapewnienia w drzewostanach obecności drzew, w których szczególnie łatwo mogą tworzyć się mikrosiedliska nadrzewne, w tym pozostawianie drzew ponad stuletnich na kolejne pokolenia drzewostanu oraz zapewnianie obecności co najmniej 10% udziału w składzie gatunków, w których łatwiej tworzą się dziuple,
- ograniczenia wycinki stref ekotonowych, a tam, gdzie zostały zniszczone i brak jest możliwości szybkiej naturalnej odnowy – odtwarzania ekotonów, w szczególności przez sadzenie odpowiednio dobranych drzew i krzewów,
- wykorzystywania przy odnowieniu lasu istniejących już odnowień naturalnych drzew i krzewów, a także inicjowania, utrwalania i rozwijania nowych odnowień naturalnych pożądanych gatunków, przy czym wykonując sztuczne odnowienia i zalesienia należy uwzględniać regionalne uwarunkowania przyrodnicze oraz warunki siedliskowe i stan środowiska przyrodniczego,
- ochrony zasobów wodnych w lasach poprzez naturalną retencję wody w ekosystemach, powiązaną z ochroną siedlisk i gatunków zależnych od wody; w tym celu należy uwzględnić zakaz:

- – prowadzenia zrywki korytami potoków i w strefie minimum 50 m od koryta cieków,
- – prowadzenia oprysków chemicznych nad siedliskami wodnymi,
- – odnawiania rowów odwadniających w lasach, odwadniania zabagnień, nawet gdy w ich wyniku fragment drzewostanu zamiera lub jest trudno dostępny,
- – cięć na terenach, gdzie las ogranicza spływ powierzchniowy po ulewnych deszczach,
- – użytkowania drzewostanów w siedliskach bagiennych,
- – prowadzenia zrywki drewna w poprzek potoków w miejscach do tego nieprzystosowanych,
- zachowania, w odległości minimum 2 wysokości drzewostanu od brzegu rzek, jezior, torfowisk i źródlisk, drzew zapewniających ocienienie akwenu i dostawę rumoszu drzewnego, a także zwalonych pni, podszytu i dużych kamieni, w celu ułatwienia zwierzętom dostępu do wody oraz ich migracji,
- ograniczenia tworzenia nowych i rozwoju sieci istniejących szlaków zrywkowych, a po zakończeniu prac leśnych ograniczenia szkód powstałych w wyniku prowadzenia zrywki drzew, dążenia aby powstałe w gruncie oraz roślinności naprawienia i przywrócenia były jak najbardziej zbliżone do stanu, który istniał przed rozpoczęciem prac leśnych,
- utrzymywania enklaw śródleśnych, w tym polan i łąk, na których stwierdzono stanowiska gatunków chronionych związanych z terenami otwartymi, w niepogorszonym stanie przez usuwanie, w razie potrzeby, drzew i krzewów oraz koszenie z usuwaniem biomasy,
- promowania naturalnego odnowienia lasu oraz, w miarę możliwości, ograniczania odnowienia sztucznego do miejsc, w których jego użycie ma uzasadnienie, w szczególności w lasach o funkcji produkcyjnej lub tam, gdzie z różnorodnych przyczyn odnowienie naturalne nie jest możliwe do uzyskania,
- stosowania rębni złożonych z wydłużonym okresem odnowienia,

- z jednoczesnym podniesieniem wieku rębności poszczególnych gatunków drzew w uzasadnionych przypadkach, w szczególności w lasach o funkcji ochronnej,
- ograniczenia stosowania chemicznych metod ochrony lasu wyłącznie do lasów o funkcji produkcyjnej i wyłącznie w wyjątkowych przypadkach, w których metody biologiczne i mechaniczne ochrony lasu nie mają szans powodzenia; dopuszcza się użycie chemicznych metod ochrony lasu tylko po dokonaniu szerokiej analizy długofalowych przyrodniczych, społecznych i ekonomicznych skutków ich zastosowania oraz sprawdzeniu ich zgodności z istniejącymi planami i aktami, takimi jak m.in. plany zadań ochronnych, plany ochrony, zakazy dla poszczególnych form ochrony przyrody, systemy certyfikacji gospodarki leśnej, oraz po rozpoznaniu występowania gatunków wrażliwych i potencjalnie zagrożonych użyciem przedmiotowych metod;
- 3) na etapie monitoringu – uwzględniają potrzebę przeprowadzenia:
- a) badania stanu zasobów martwego drewna,
 - b) badania skutków oprysków chemicznych,
 - c) monitoringu efektów zmian klimatycznych dla lasów oraz poszczególnych gatunków i populacji drzew leśnych.”,
- c) dodaje się ust. 5 w brzmieniu:
- „5. Prowadzenie prac naruszających wymogi wskazane w ust. 4 pkt 2 lit. a tiret pierwsze do piąte wymaga uzyskania przed rozpoczęciem prac zezwolenia na odstępstwa od zakazów w stosunku do gatunków zwierząt, roślin lub grzybów objętych ochroną gatunkową na podstawie art. 56 ust. 4.”.

MARSZAŁEK SENATU

Tomasz GRODZKI

UZASADNIENIE

Senat, po rozpatrzeniu uchwalonej przez Sejm na posiedzeniu w dniu 17 listopada 2021 r. ustawy o zmianie ustawy o lasach oraz ustawy o ochronie przyrody, postanowił wprowadzić do jej tekstu następujące poprawki.

Poprawka nr 1 ma na celu usunięcie jedynie ust. 2 i 3 w art. 14b ustawy o lasach, a nie całego przepisu, jak proponuje się w przedłożeniu sejmowym. Art. 14b ust. 2 stanowi delegację dla ministra właściwego do spraw środowiska do wydania rozporządzenia określającego wymagania dobrej praktyki w zakresie gospodarki leśnej. Wykreślenie tego uregulowania z ustawy o lasach jest celowe ze względu na przeniesienie nowelizacją instytucji dobrych praktyk w gospodarce leśnej do ustawy o ochronie przyrody (proponowany art. 52b w tej ustawie). Art. 14b ust. 3 ustawy o lasach stanowi tzw. szeroką derogację od zakazów określonych w ustawie o ochronie przyrody, która jest niedopuszczalna na tle dyrektywy Rady 92/43/EWG z dnia 21 maja 1992 r. w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory (tzw. dyrektywa siedliskowa) oraz dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/147/WE z dnia 30 listopada 2009 r. w sprawie ochrony dzikiego ptactwa (tzw. dyrektywa ptasia). Sprzeczność ta była przedmiotem postępowania naruszeniowego wszczętego przez Komisję Europejską na podstawie art. 258 TFUE, w konsekwencji którego w lipcu 2021 r. złożona została skarga do Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej. Uchylenie ust. 2 i 3 w art. 14b ma zatem na celu usunięcie sprzeczności z prawem Unii Europejskiej, a konkretnie z art. 6 ust. 1 i 2, art. 12 ust 1 lit a–d, art. 13 ust. 1 lit. a oraz art. 16 ust. 1 dyrektywy siedliskowej oraz art. 4 ust. 1, art. 5 lit. a, b oraz d, a także art. 9 dyrektywy ptasiej. Jednocześnie wydaje się celowym, aby wskazane w ust. 1 art. 14b ustawy o lasach określenie sposobu wykonywania przez właścicieli lasów niektórych obowiązków w zakresie gospodarki leśnej, nie zostało usunięte. W związku z tym, Senat przyjął **poprawkę nr 1**, zgodnie z którą treść obecnego art. 14b ust. 1 ustawy o lasach nie zostanie objęta nowelizacją.

Ustawą nowelizującą przewiduje się wykreślenie z treści art. 52 ust. 5 ustawy o ochronie przyrody odesłania do załącznika II dyrektywy siedliskowej, a tym samym ograniczenie wynikającej z niego ochrony gatunkowej. Gatunki wymienione w załączniku II są gatunkami tworzącymi obszar Natura 2000, ustanowiony na podstawie art. 3 dyrektywy siedliskowej. Art. 6 ust. 2 dyrektywy wskazuje, że państwa członkowskie podejmują działania w celu

uniknięcia pogorszenia stanu siedlisk gatunków oraz w celu uniknięcia niepokojenia gatunków. W wyniku zaproponowanej w przedłożeniu sejmowym zmiany w art. 52 ust. 5 dopuszczone byłoby m.in. niepokojenie gatunków wymienionych w załączniku II dyrektywy siedliskowej, a nie objętych załącznikiem IV (dotyczy to np. niektórych gatunków bardzo rzadko występujących chrząszczy), co mogłoby stanowić naruszenie art. 6 ust. 2 dyrektywy siedliskowej. Stąd za celowe należy uznać przywrócenie w treści przepisu w art. 52 ust. 5 ustawy o ochronie przyrody odesłania do wskazanego załącznika II (**poprawka nr 2**). Proponowana przez Senat redakcja ust. 5 w art. 52 przesądza ponadto, że wystarczającym do objęcia ochroną przewidzianą w omawianym przepisie będzie umieszczenie gatunku w co najmniej jednym z dwóch załączników dyrektywy siedliskowej – II lub IV.

Wskazać dodatkowo należy, że obowiązująca ustawa o ochronie przyrody w art. 52 ust. 5 nie zapewnia odpowiedniej ochrony gatunkom chronionym na podstawie prawa krajowego. Zgodnie z dotychczasowym brzmieniem tego przepisu odstępstwa od zakazów nie dotyczą wyłącznie gatunków chronionych na podstawie prawa Unii Europejskiej. W konsekwencji odstępstwo może być stosowane wobec gatunków chronionych w Polsce, a nie ujętych w jednym z załączników dyrektywy siedliskowej. Dotyczy to m.in. takich gatunków jak zając bielak (objęty w Polsce ochroną ścisłą) czy żaba trawna (objęta w Polsce ochroną częściową). **Poprawka nr 2** ma na celu objęcie takim samym standardem ochrony gatunków podlegających ochronie ścisłej na podstawie prawa krajowego, jak gatunków wymienionych w załącznikach II lub IV dyrektywy siedliskowej.

Poprawka nr 3 uzupełnia zakres regulacji, która powinna zostać zawarta w rozporządzeniu w sprawie wymagań dobrej praktyki w zakresie prowadzenia gospodarki leśnej, wydanym na podstawie dodawanego do ustawy o ochronie przyrody art. 52b. Celem **poprawki nr 3** jest podniesienie standardów ochrony przyrody podczas prowadzenia gospodarki leśnej w zakresie odtwarzania i ochrony różnorodności biologicznej lasów przy jednoczesnym zachowaniu płynności gospodarki leśnej. Zaproponowane **poprawką nr 3** przepisy wdrażają unijne dyrektywy: ptasią i siedliskową. Dotyczą one stworzenia wytycznych dla praktyki prowadzenia gospodarki leśnej zgodnej z wymogami ścisłej ochrony gatunkowej roślin i zwierząt. Zaproponowane rozwiązania realizują założenia nowej polityki Unii Europejskiej (UE) dotyczącej ochrony lasów i zmniejszania emisji gazów cieplarnianych w leśnictwie, tj. Strategii leśnej i „Fit for 55”. Ponadto **poprawka nr 3** rozszerza stosowanie wymagań dobrej praktyki leśnej na etap monitoringu skutków działań z zakresu gospodarki

leśnej, obejmujący takie zagadnienia jak monitoring stanu zasobów martwego drewna, skutków oprysków chemicznych czy efektów zmian klimatycznych dla lasów oraz poszczególnych gatunków i populacji drzew leśnych.

Odstępstwa od przepisów ścisłej ochrony gatunkowej są dopuszczalne np. w celu zapobiegania poważnym szkodom w odniesieniu do lasów, pod warunkiem że nie ma innego zadowalającego rozwiązania, a konsekwencje tego odstępstwa nie są niezgodne z ogólnymi celami dyrektyw. Warunki udzielania odstępstw określono w art. 9 dyrektywy ptasiej i w art. 16 dyrektywy siedliskowej, a także w art. 56 ust. 4 ustawy o ochronie przyrody. Przepisy te są stosowane w praktyce zarówno przez podmioty indywidualne jak i wszystkie branże gospodarki (branża drogowa, kolejowa czy deweloperska). **Poprawka nr 3**, poprzez dodanie ust. 5 w art. 52b, zrównuje obowiązki właścicieli lasów z obowiązkami innych podmiotów gospodarczych korzystających ze środowiska.

Realizacja gospodarki leśnej w oparciu o proponowane regulacje w sposób istotny przyczyni się do przeciwdziałania naruszeniu wymogów ochrony gatunkowej zwierząt i roślin oraz wesprze prowadzenie gospodarki leśnej mniej szkodzącej naturze, a w rezultacie – lepszej również dla człowieka.